

*Průlom rakouské opevněné posice v prostoru na jih
od Brodů 30. září 1916.*

(Vzpomínky velitele ruského 199. pěšího pluku kronšadtského.)
Věnováno padlým hrdinům pluku.

S i t u a c e p ř e d ú t o k e m.

(Náčrt č. 1.)

50. pěší divise, jejíž částí byl 199. pěší kronšadtský pluk, začala válku v okolí V a r š a v y, pak bojovala při ústupu vojsk severozápadní fronty, byla převezena na severní frontu a konečně v květnu r. 1916 byla definitivně přesunuta na jihozápadní frontu do okolí R o v n a.

Divise, zúčastnivši se řady slavných ofensivních bojů v létě 1916, postupovala po obsazení Brodů (28. července 1916*) pohenáhlu k jihu

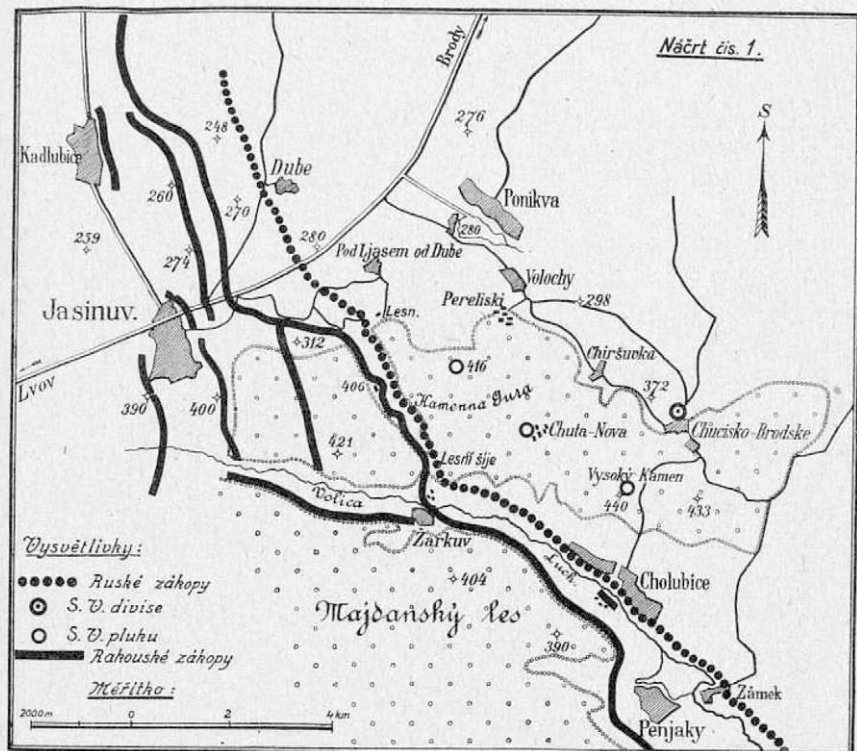
---

*) Data podle nového stylu.

a usadila se ve svazku 5. sibiřského sboru na posici od mléčné farmy „Pod Ljasem od Dube“ dále k jihu po okraji lesa na východ od koty „406“ přes vesnici Cholubice až po zámek vesnice Penjaky.

Levé křídlo divise se poněkud měnilo, tu se prodlužujíc, tu se zase zkracujíc.

Na této posici zůstaly pluky divise až do konce operací, postupně se střídající a měnící své úseky.

Nejdůležitějším a nejdopovědnějším úsekem byl úsek pravý, zvláště před nepřitelem hájenou kotou 406 až po tak zvanou „lesní šíji“ (v to).

Zákopy obou protivníků v okolí koty 406 táhly se přes mýtinu mezi velikými lesy, ležely blízko sebe a měly před sebou několik řad drátěných překážek.

Těžištěm nepřátelské obrany v tomto úseku byla výšina 406, na níž stál pevný kamenný „červený“ dům s několika rovněž kamennými přilehlými stavbami. Celý tento uzel byl velmi silně opevněn, máje před sebou zvláště široký a hustý pás drátěných překážek.

Na severovýchodním okraji Jasynuvského lesa rýsoval se tak zvaný „severní opěrný bod“ a proti „kamenná gura“ „jižní opěrný bod“.

Opěrným bodem pravého úseku ruské posice byl výběžek lesa proti výšině 406 a rovněž i pravý kraj lesa u hájovny, jenž svou polohou ovládal celou krajinu na sever.

Úsek „lesní šíje“ byl velmi neklidný, poněvadž zde byly nepřátelské zákopy na několik desítek kroků od sebe a bylo stále možno očekávat zde pokusy o průlom.

Nejpasivnějším a neklidnějším úsekem byl úsek levý, jehož fronta se táhla po výšinách levého břehu L u c h y; nepřátelské zákopy byly zde od sebe na půl až 1 verstu daleko.

Vesnice C h o l u b i c e, obsazená Rusy, byla dobře opevněna na svém jižním okraji, při čemž k opevnění bylo využito různého materiálu z této veliké a svého času zajisté bohaté vesnice.

Proti vesnici C h o l u b i c e otevřel protivník periodicky polní stráž, která byla někdy velmi vhodným lakadlem ke vzetí kontrolních zajatců.

Hlavní linie nepřátelských zákopů na tomto úseku táhla se na výšině východního okraje „M a j d a n s k é h o l e s a“.

Nejoblíbenějším místem pro malé výpady a zálohy za účelem vzetí zajatců bylo okolí vesnice Žarkuv, poněvadž na sever od ní bylo několik zbořených domků, které nepřítel v noci obyčejně obsazoval slabou polní stráží.

Prostor od vesnice C h o l u b i c e po zámek Penjaky byl úplně pasivní, neboť protivníci byli od sebe odděleni jezerem. Posice zde nebyla obsazena souvisle, nýbrž jen jednotlivými polními strážemi, majíc zde charakter krytu. Tento úsek tvořil spojení se sousední divisi.

Štáb divise byl ve vesnici C h u c i s k o-B r o d s k e.

Štáby pluků (úseků) byly téměř po celou dobu posílní války:

pravého: v úkrytech u výšiny 416,

středního: ve vesnici C h u t a-N o r a a

levého: v úkrytech v lese v prostoru „Vysoký kamen“.

Pro divisní zálohy byla postupně vybudována celá řada úkrytů ve dvou skupinách: u vesnice P e r e l i s k y a u vesnice C h u c i s k o-B r o d s k e.

Dělostřelecké posice byly v prostoru Volochy, Chiršuvka a Chucisko-Brodske. Malé části dělostřelectva byly vysunuty dopředu na některé lesní mýtiny.

Služby divisní a trény byly zařízeny v týlu velmi dobře a pohodlně.

U plukovních trénů byly výcvičné rotý pluků, které se neustále cvičily a zřídily si pro výcvik výborné pomůcky a zařízení: střelnice, cvičiště tělocvičná atd.

Zdravotnická služba divise, díky výtečnému a nejvyšší energickému a pečlivému lékařskému sboru, fungovala velmi dobře a téměř za celý rok velení pluku nevzpomínám si na nějaký vážný případ nakažlivé nemoci.

Ve vesnicích za lesem byly zřízeny výborné parní lázně, kde se po řadě koupaly nejen zálohy, ale i vojska, obsazující posici. Díky práci plukovních lékařů a pomoci různých městských i zemských spolků dostávali vykoupavší se vojáci vždycky čisté prádlo.

K desinfekci špinavého prádla sloužily desinfekční komory, jimiž byly vybaveny speciální desinfekční oddíly.

V týlu pluků byly zřízeny pochodové plukovní kaple, v nichž se o svátcích konala bohoslužba, které se zúčastnil co největší počet vojska z nejbližších záloh. Kromě toho plukovní duchovní občas navštěvovali i nejpřednější zákopy.

Od prvního okamžiku zaujetí posice byly zákopy neustále zesilovány a zdokonalovány za přímého vedení velmi energického velitele divisního ženijního vojska i jeho pomocníka, kteří oba často přicházeli do předních zákopů.

K systematickému provádění prací byl vypracován „plán divisního opevnění“, podle kterého se plánovitě budovala nejdříve první linie, potom i druhá a třetí.

Prvá linie měla hluboké zákopy se střeleckým stupněm, celou řadu kulometných stanovišť obsazených i záložních, úkryty a blindáže pro obránce posice.

Práce se konaly jen v noci (kromě zcela drobných prací), při čemž každé noci byl pro práce určen potřebný počet rot ze záloh podle „pracovních tabulek“, vydávaných štábem divise.

Týl s nádherným, rozsáhlým listnatým lesem značně usnadňoval práce, skýtaje i potřebný materiál; za to však postupem času tak „proříd“, že bylo nutno učiniti opatření, aby byl vůbec zachován jakožto skryt pro pohyby.

Celá linie předních zákopů byla spojena s plukovními zálohami i různými místy v lese řadou hlubokých spojovacích zákopů; v jižním (cholubickém) úseku napomáhala komunikaci s týlem celá řada hlubokých roklín, náležitě upravených zemními pracemi.

Velká pozornost byla v divisi věnována službě pozorovací a spojení. V první linii byla vybudována celá řada pozorovatelů, obsazených ve dne v noci pozorovateli, s příslušným materiálem. Každá rota byla povinna předložití přesný náčrt své posice i posice nepřátelské před sebou a zanášela do nich veškeré změny.

K pozorování možných nepřátelských příprav k plynovým útokům byli zvláštní „plynoví“ pozorovatelé.

Spojovací služba byla zajištěna hustou sítí telefonickou; kdyby bylo přerušeno vedení, byli připraveni „běžci“. Tito běžci v době bojů, kdy přerušení vedení bylo obvyklým zjevem, skvěle a obětavě plnili své úkoly.

Poznamenávám ještě, že pro případ náhlého poplachu na celé frontě divise byly připraveny smolné věchty, které se, bylo-li potřeba, zapalovaly.

V noci, jak u Rusů, tak i u nepřítele, užívalo se osvětlovacích raket.

Rovněž pevně a účelně bylo zřízeno spojení mezi veliteli pěchoty a dělostřelectva.

Celý nepřátelský terén před divisi byl rozdělen na plánech na čtverce, v nichž byly dělostřelecké cíle očíslovány; proto na první telefonickou výzvu velitelů pěchoty mohlo dělostřelectvo, majíc veškeré prvky pro jednotlivé cíle, ihned zahájit palbu.

Poznamenávám, že v divisi nejen výborně fungovalo předepsané spojení s vlastním dělostřelectvem, ale vytvořila se i pevná družstva, při čemž každý pluk měl „svoje“ zamilované baterie. S těmito bateriemi každý pluk se sprátně již od prvního počátku války a nejednou si v boji vzájemně pomohly. Velitel divise s tím již počítal a při přidělování baterií do úseků snažil se vždycky dáti každému pluku „jeho“ baterie.

V době klidu na frontě byli důstojníci od pěchoty seznamováni s dělostřelectvem a cvičeni i ve střelbě z děl, při čemž „střílela“ většina pěchotních důstojníků.

Taková čistě „cvičná“ střelba často silně rozčilovala Rakušany, kteří zřejmě nechápali příčiny palby na ta či jiná místa; někdy odpovídali na naši „cvičnou“ střelbu silnou dělostřeleckou palbou.

V úseku výšiny 406 a „lesní šíje“ Rakušané obvykle v noci stříleli z minometů.

K boji s minomety měl velitel prvního úseku k dispozici hrubé dělo, které obvykle minomety rychle umlčelo. Důstojník, který byl neustále u tohoto děla, byl spojen telefonicky přímo s velitelem úseku a byl

hlídkami v předních zákopech výborně informován o pozicích nepřátelských minometů.

Na štěstí dobré zásahy min byly jen ojedinělé; většinou střelely minomety příliš dlouze a střely zapadaly neškodně do lesa.

Život a činnost na posici plynuly zcela vyměřeným tempem při neustálých opevňovacích pracích, hlídkách, menších výpravách za nepřátelskými zajatci a mnohdy i při silné dělové palbě a přípravách k odrazení očekávaných nepřátelských útoků.

K takovým útokům nedošlo však ani jednou.

Poněvadž byli periodicky získáváni „kontrolní“ zajatci, byl nepřátelský „ordre de bataille“ úplně znám; výsledky zajatců a nepřetržité pozorování vedly k tomu, že byl dostatečně znám i denní život a pořádek u Rakušanů.

Neustálým „nasloucháním“ u nepřítele v noci dosáhlo se dokonce i toho, že byl znám hlas jednotlivých velitelů na různých úsecích posice.

Poznamenávám při tom, že v té době nebyl ještě oficiálně zaveden u pluku zpravodajský důstojník; jeho úkol plnil na rozkaz velitele pluku velitel plukovního oddílu rozvědčků (zvědů).

Poněvadž nebylo s dostatek map, byla celá oblast divise obkreslena z podrobné mapy a náčrt byl hektografickou cestou rozmnožen v kanceláři plukovního velitelství, takže jej měl nejen každý důstojník, ale i každý poddůstojník (tito ovšem jen příslušnou část). Se všemi nově přibylými mladými důstojníky a pokud možno i s ostatními konala se praktická taktická cvičení, při čemž se řešily neveliké taktické úlohy v terénu u vesnic Pereliski a Chiršuvka.

Taková praktická cvičení konala za každé příležitosti, na př. za dřívějších přesunů pluku v době přesunů divise v hlubokém týlu; důstojníci pluku po pořádku vsedali na koně oddílu jízdních patračů a vyjíždějíce vpřed, konali pod vedením velitele pluku cvičení (vedení předvojových částí, polní stráž, obrana, útok na různé objekty a cíle atd.).

Cvičilo se též neustále čtení map, orientace v krajině; důstojníci a poddůstojníci pluku za všech situací byli kontrolováni, dovedou-li z mapy nebo z litografovaného náčrtu určití své stanoviště a musili ukazovati všechny nejbližší vesnice, lesy, výšiny atd.

V oddílech pěších a jízdních patračů konala se rovněž za každé příležitosti cvičení pod vedením jednoho z velitelů praporu, vedoucích jejich výcvik, jakož i pod vedením samotného velitele pluku.

Při delších pobytech pluku v záloze konaly veškeré oddíly ostrou střelbu.

Kázeň pluku a jeho morální stav, přes to, že se pluk doplňoval z petrohradského náhradního praporu, t. j. hlavně z třídy dělnické, byly na náležité výši, což dokázal ve mnohých bojích a zvláště při průlomu 30. září 1916.

Morální stav pluku byl zásluhou mírového velitele pluku, plukovníka gen. štábu Christiani, který padl hrdinskou smrtí při útoku v čele svého pluku u Gostynina (u řeky Visly), jakož i jeho nástupce, plukovníka gen. štábu Radus-Zenkoviče, který i při velké přísnosti a náročnosti stálým osobním příkladem dovedl si získati nejen hlubokou úctu, ale i lásku všech příslušníků pluku.

Duševní stav pluku byl silně podporován i tím, že v pluku téměř až do posledního období války zůstali aktivní velitelé praporů, velitel výcvičného oddílu, plukovní pobočník a přednosta hospodářské

správy, který jevil velikou energii a starostlivost při zabezpečování pluku potravinami a výstrojem.

Celá řada důstojníků a poddůstojníků pluku byla několikrát raněna, ale po uzdravení každý, kdo mohl, s radostí se vracel k svému pluku.

Aktivní důstojníci žárlivě chránili tradici pluku, vychovávající nově přicházející mladé důstojníky, při čemž v plukovní důstojnické rodině nečinilo se nijakých rozdílů mezi aktivními důstojníky, absenty učilišť a škol pro podporučíky a důstojníky povýšené z mužstva.

Když byl pluk na odpočinku nebo v hluboké záloze, pořádaly se pro pluk různé zdravé zábavy, soutěže v tělocviku a hrách, písně, tance, hrála plukovní hudba, jejíž kapelník, mimochodem řečeno, nejdnou se dobrovolně zúčastnil nočních rozvědek a byl vyznamenán křížem sv. Jiří.

Průlom nepřátelské posice.

A. Příprava k průlomu.

12. září r. 1916 došel velmi tajný rozkaz 5. sibiřského sboru²⁾ č. 207, jímž se nařizovalo za účelem přípravy k nastávající všeobecné ofenzivě i k zajištění hlavního útoku XVII. sboru³⁾ začítí ihned zemní práce s cílem přiblížit se k nepříteli, jakož i zesílit rozvědku s cílem zachycení kontrolních zajatců.

199. pěší kronšadtský pluk zaujímal v té době posici v prostoru proti výšině 406 až po „lesní šíji“ v to, zabíraje i malou část výšin na východ od „lesní šíje“.

Na frontě stál 1., 2. a 3. prapor; čtvrtý byl v záloze pluku v lese na jih od vesnice Chiršuvka.

18. září došel rozkaz 50. pěší divise, jenž byl přípravným rozkazem k přípravě průlomu nepřátelské posice na frontě výšiny 406 (v to) — lesní šíje na sever od vesnice Žarkuv.

K provedení hlavního úderu na výšinu 406 určuje se 199. pluk a k útoku na jižní opěrný bod a na lesní šíji 200. pluk.

Ihned po obdržení tohoto rozkazu začala úsilovná rozvědková nepřátelské posice, kterou konali společně velitelé pěší i dělostřelečtí.

Pěčí štábu pluku začaly se vyráběti v dostatečném množství žebříčky k rychlému vyskočení ze zákopů a dřevěné můstky k přeběhnutí zákopů nepřátelských; byly zkontrolovány a doplněny zásoby nůžek na drát, patron, ručních granátů, raket a j.

Pro přípravu výchozí základny k umístění útočných vojsk před útokem byly v noci za hlubokého ticha a s největší opatrností vykopány tři linie zákopů mezi prvou linií a lesním okrajem.

V té době došla ze štábu divise podrobná mapa celé krajiny v měřítku 250 sažen na palec (asi 200 m na cm), na níž byly podle leteckých údajů zaneseny nepřátelské zákopy a opevnění.

Na této mapě se jasně rýsovala první linie nepřátelských posic a zákopy u západního okraje Jasinuvského lesa; podle výpovědí dříve vzatých zajatců byla uvnitř lesa připravena silná posice,⁴⁾ která se na mapu nedostala pro nejvyšší hustý a velmi rozsáhlý les.

28. září došel divisní rozkaz o provedení přeskupení podle útočného plánu; útok byl stanoven na 30. Podle tohoto rozkazu měl 199.

²⁾ Smíšený sbor, skládající se z 50. pěší divise (z 197., 198., 199. a 200. pluku) a z 6. sibiřské divise.

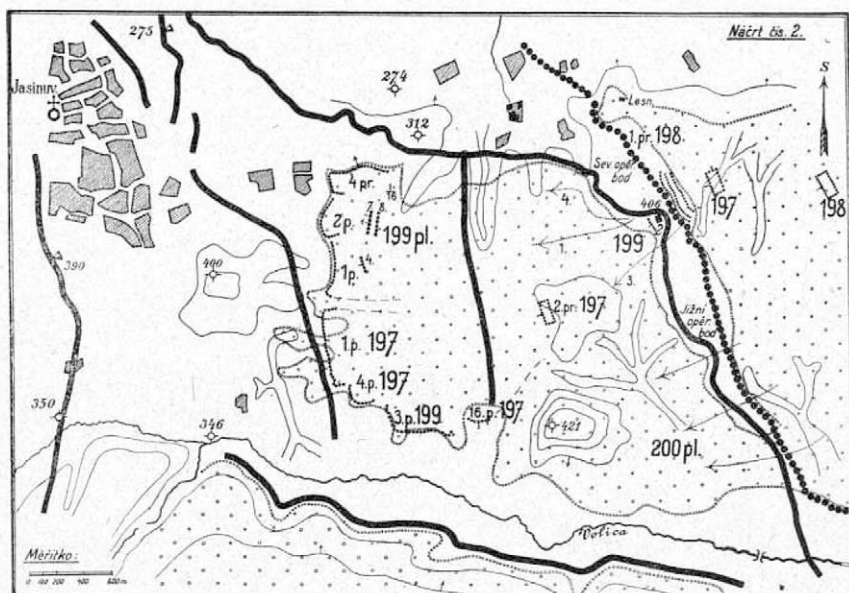
³⁾ jenž stál jihovýchodně od 5. sibiřského sboru.

⁴⁾ Což se při útoku potvrdilo.

pluk obsaditi úsek proti výšině 406 až po náš opěrný bod jihovýchodně od této výšiny. (Náčrt č. 2.)

Jeden prapor 198. pluku, zaujímající posici od Pod Ljasem od Dube až po výšinu 406, byl podřízen veliteli 199. pluku.

200. pluk soustřeďoval se k útoku na nepřátelský jižní opěrný bod a lesní šíji

197. pluk (o třech praporech) byl v lese za 199. plukem a byl určen k využití úspěchu, 198. pluk byl v divišní záloze.

Dělostřelectvo divišní bylo zesíleno jednou těžkou baterií a čtyřmi houfnicovými bateriemi.

Rozdělení baterií pro přípravu útoku vysvětluje z příloženého náčrtu č. 3.

Jak je z náčrtu zřejmo, byly pro zvolený bod hlavního úderu určeny: 4 lehké, 2 houfnicové a 1 těžká baterie.

Obhlídkou dělostřeleckých velitelů, vykonanou společně s veliteli útočných rot, byly získány veškeré prvky střelby, přesně zjištěna místa kulometných hnízd, stanoviště minometů, jakož i vyjasněny ty úseky drátěných překážek, které bylo nutno zničit.

Dělostřelectvo dostalo tyto úkoly: zničení opěrného bodu „406“ a opevnění severního a jižního opěrného bodu, zničení drátěných překážek, palba na kulometná hnízda a střílny a palba na spojovací zákopy nepřátelské, vedoucí do lesa.

Ježto přední linie Rakušanů byla položena blízko lesního okraje, kde se rovněž předpokládaly zákopy — mělo dělostřelectvo současně páliti jak na přední zákopy, tak i na lesní okraj. V okamžiku vyrazení útočných vojsk nesmělo dělostřelectvo přerušiti palbu, nýbrž jenom ji poněkud vrodlovžiti, aby nepřítel, skrytý v úkrytech, nepozoroval konce přípravy a nevyběhl včas do zákopů, aby se bránil.

Jakmile bylo dobyto první linie zákopů, měla být palba ihned přenesena na les.

Znamením úspěšného postupu měly být barevné rakety, vypouštěné prvou linií.

Plán útoku 199. pluku byl tento:

Útok provede 1. a 3. prapor, zaujímající výchozí základny před výšinou 406.

4. prapor jde těsně za prvním a obejde z jihu severní opěrný bod, po jehož dobytí postupuje na severovýchodní okraj Jasínovského lesa, kde se opevní až na další rozkaz a sjedná spojení nalevo s 1. praporem.

2. prapor zůstane v záloze velitele pluku.

1. a 3. prapor v okamžiku útoku vyskočí po žebříčkách a schůdkách ze zákopů, vrhnou se nezadržitelně na nepřátelské zákopy a snaží se stůj co stůj ihned proniknouti do lesa.

Když první vlna vyskočila ze zákopů, běží ostatní vlny ne spojovacími zákopy, nýbrž po terénu mimo ně a přes ně po můstkách, již dříve připravených.

Dalším cílem pohybu 1. a 3. praporu je co nejrychlejší očištění lesa od nepřítele a dosažení jeho západního okraje.

S prvou vlnou jdou zvláštní oddíly čističů, aby likvidovaly zbytky nepřátelského odporu v lese.

Oddíl rozvěděčků dělí se na dvě skupiny a po průlomu přejde na křídla pluku, prováděje přezvědy a vchází ve spojení nalevo s 200. plukem.

Den 29. září uběhl při konečných přípravách a určení úkolu každé jednotlivé rotě. Nálada vojska byla výborná a sebevědomá.

Pro velitele pluku byla vybudována pozorovatelná na stromě, odkud byl výborný rozhled po celém útočném úseku.

U nepřítele jak 29. tak i v noci na 30. září plynul život obvyklým tempem a nebylo viděti nijaké zvláštní nervosity.

Nepřítel zřejmě našich příprav nezpozoroval a útoku neočekával.

Průlom 30. září.

Přesně podle rozkazu v 9 hodin z rána dne 30. září začala na celém úseku dělostřelecká příprava, prováděná nejvýš energicky a nepřetržitě až do zahájení útoku.

Protivník jakoby omámený palbou úplně ztichl a neodpovídal skoro ani pěchotní, ani dělostřeleckou palbou.

Účinek ničivé práce dělostřelectva byl skvělý, zvláště mohutně působila těžká baterie na výšinu 406, při čemž bylo jasně viděti, jak se kácely kamenné budovy opěrného bodu a jak mizela hustá síť nepřátelských drátěných překážek.

Kolem 12. hodiny hlásili velitelé pěchoty, že průlomy v drátěných překážkách jsou učiněny a že nepřátelské zákopy jsou rozbity do té míry, že jsou zralé pro zteč.

Bylo rozhodnuto pokračovati v dělostřelecké palbě do 13 h. 15 min. a pak provéstí útok.

15 minut před počátkem útoku zvlášť určení lidé s ručními granáty a nůžkami na drát vyskočili ze zákopů v palbě nepřátelského i vlastního dělostřelectva a čistili průchody vystřílené v drátech dělostřelectvem.

Útok byl proveden ve 13 hod. 18 min. (se zpožděním o 3 minuty).

V tomto okamžiku vlny 1. a 3. praporu 199. pluku vyskočily ze zákopů a s křikem „urá“ vrhly se na zákopy nepřátelské.

Ozvala se krátká pušková a kulometná palba — ale jen chvilku — a nepřítel překotně prchal do lesa.

Některé skupiny nepřátelské, usazené v úkrytech,⁵⁾ pokusily se klásti odpor, byly však oddíly čističů částečně pobity a částečně zajaty.

⁵⁾ Posice byla výborně vybudována s výbornými úkryty.

Podle rozkazu 4. prapor 199. pluku vnikl do průlomu za 1. praporem a postupoval na severovýchod, obkličuje severní opěrný bod, jehož obhájeji po krátkém odporu uprchli.

1. prapor 198. pluku, držící pasivní úsek na sever od výšiny 406, dostal rozkaz, zůstati až do nového rozkazu na místě, byl však stržen všeobecným nadšením a rovněž se vrhl do lesa.

Ještě před zahájením útoku vydal velitel divise⁶⁾ rozkaz, že 1. prapor 197. pluku se dává k dispozici veliteli 199. pluku.

Následkem velmi slabého spojení s 200. plukem a z nedostatku zpráv z této strany o dobytí či nedobytí jižního opěrného bodu a lesní šíje, poslal velitel 199. pluku 1. prapor 197. pluku nalevo od 3. praporu 199. pluku, aby zajistil levé křídlo pluku a udržoval spojení s 200. plukem.

Po zdařilém průlomu, provedeném 1. a 3. praporem 199. pluku dal velitel divise veliteli 199. pluku k dispozici i zbývající dva prapory 197. pluku, nařídil, aby jich bylo použito k využití úspěchu a ne k zesílení částí, které jsou vpředu.

1. prapor 199. pluku narazil na odpor na předem připravené pozici uvnitř lesa a bylo naň učiněno několik menších protiútoků.

Velitel 199. pluku, chtěje co nejdříve vyčistiti les od nepřítele a dosáhnouti západního okraje lesa, kde teprve bylo možno uvést vojska zase do pořádku a znovuzřídit spojení po celé frontě, posunul na podporu 1. praporu svou plukovní zálohu: 2. prapor. Odpor druhé linie byl zlomen.

Následkem nejvýš neurčitých zpráv o levém křídle a nejistoty, byl-li dobyt jižní opěrný bod a výšina 421 200. plukem, byl velitel 199. pluku nucen poslati na levé své křídlo i 4. prapor 197. pluku, s úlohou obejít ze zadu jižní opěrný bod a obsaditi výšinu 421, jakož i stůj co stůj zjednat spojení se 200. plukem.

Právě v této chvíli čeští rozvědčíci, kteří pracovali při divisi, hlásili, že na jižním opěrném bodu narazili na nepřítele.

Brzy došlo hlášení i od 4. praporu 197. pluku, že v okolí jižního opěrného bodu narazilo se na protivníka, na nějž byl podniknut útok a jenž ustoupil.

Přes toto hlášení nebylo jistoty, že nepřítel v jihovýchodní části Jasinuvského lesa byl likvidován úplně, a to značně zkomplikovalo operaci.

Všem praporům vpředu, které vnikly do lesa, byly za účelem spojení poslány zprávy s rozkazem, aby až dojdou na vnější okraj lesa, se zastavily, opevnily, seznámily se situací a zjednaly těsné spojení navzájem.

Prapory prvního sledu byly upozorněny, že za svítání lze očekávat nepřátelské protiútoky.

Kolem 17. hodiny začaly docházeti zprávy, že severovýchodní, západní a jihozápadní okraj lesa je obsazen, vojsko se uvádí do pořádku a zakopává se.

Totéž hlásili i plukovní rozvědčíci, vyslaní na okraje lesa.

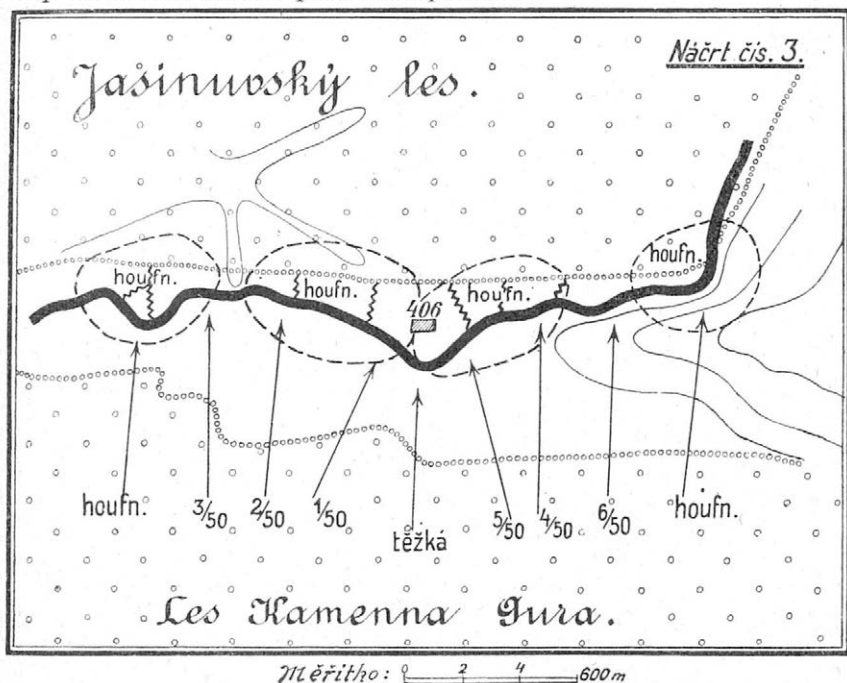
Kolem 24. hodiny došly zprávy již s přesným udáním situace jednotlivých částí (viz náčrt). Se všemi úseky bylo již zjednáno telefonické spojení.

V této době se také ukázalo, že 1. a 4. prapor 197. pluku, vyslané nalevo od 3. praporu 199. pluku, ztratily v hustém lese orientaci a do-

⁶⁾ V očekávání příjezdu nového velitele divise velel divisi prozatím velitel brigády.

staly se ne n a l e v o, a l e n a p r a v o od tohoto praporu; nalevo došla jen 16. rota 197. pluku.

Z pravého a středního úseku docházely zcela uspokojivé zprávy: vojska se zakopávají, výstřel je výborný; nepřítel se před nimi rovněž zakopává a vede řídkou puškovou palbu.

Znepokojivé zprávy přicházely pouze z levého křídla od velitele 3. praporu 199. pluku, jenž hlásil, že nalevo a za ním je slyšeti kulometnou a puškovou palbu a vůbec „situace je velmi neurčitá“.

Za noc vydal velitel 199. pluku (nyní velící již celé brigádě, t. j. 199. a 197. pluku) tyto rozkazy:

Velení nad pravým (severním) úsekem, t. j. 4., 2. a 1. praporem 199. pluku svěřuje se veliteli 2. praporu jakožto nejstaršímu, jenž měl v úsekové záloze 7. a 8. rotu; 1. a 4. prapor měly každý po jedné rotě praporem zálohy.

Velení nad 1. a 4. praporem 197. pluku a 3. praporem 199. pluku bylo svěřeno veliteli 197. pluku.

2. prapor 197. pluku zůstal v záloze celého brigádního úseku a stál v lese za levým křídlem, kde to bylo nejnebezpečnější.

Vnitřek lesa blíže východního okraje byl celým městečkem pečlivě vystavěných a čistě udržovaných baráků, s pěknými ohradami, zahradkami atd.

Tento tábor nesl stopy velmi kvapného útěku, neboť na př. v důstojnických barácích zůstaly nedopité láhve, ležely visitky svědčící o návštěvách důstojníků od jiných pluků a j.

Po jasném, slunečném dni 30. září nadešla noc na 1. října, velmi mlhavá a vlhká; padalo něco, co nebylo ani deštěm ani mokřým sněhem.

Ještě před svítáním 1. října začal nepřítel stříleti na les (okolí štábu úseku a záloh) dělovou palbou.

Brzy bylo z levého a pak i z pravého úseku slyšeti puškovou a kulometnou palbu, jakož i výkřiky „urá“.

Bylo jasno, že nepřítel zahájil protiútoky...

Pokusy o vyjasnění situace na frontě telefonem neměly úspěchu a jen zprávy některých velitelů praporů, brzy přerušené, potvrzovaly, že nepřítel útočí.

Aby se situace pokud možno ještě napravila, byly ihned poslány dopředu poslední záložní prapor 197. pluku a prapor 198. pluku z divisní zálohy.

V divisní záloze zůstaly ještě 2 prapory 198. pluku, při čemž velitel tohoto pluku byl u štábu 199. pluku.

Velice silná palba zachvátila již celý les; neustále bylo po kratších přestávkách slyšeti výkřiky „urá“. Když se hnuly dopředu prapory zálohy, počala se palba opět vzdalovati; protivník byl patrně odražen. Ale brzy se počaly objevovati pomíchané ustupující skupiny vojáků.

Nyní, kdy již nebylo naděje, že bude možno zavést v lese pořádek a vzít vojsko do ruky, bylo úlohou velitelů 197., 198. a 199. pluku udržeti stůj co stůj včera dobyté rakouské posice s výšinou 406, na níž byl ihned připraven k obraně prapor divisní zálohy.

Ustupující vojska počala se pod osobním vedením velitelů pluků usazovati na posici, rozděluje si úsek podle pluků; přítomným důstojníkům bylo svěřováno velení jednotlivých úseků.

Velitel divisní zálohy se z vlastní iniciativy přece jen pokusil znovu dobýt lesa, vyslav do útoku ještě jeden prapor. Při postupu tohoto čerstvého praporu, vedeného svým chabým, mírovým velitelem, byli vojáci 197. a 189. pluku strženi s sebou ze svých zákopů a s výkřiky „urá“ vrhli se rovněž do lesa.

Ačkoliv se vojska z počátku dostala značně hluboko do lesa, musela se pod tlakem čerstvých německých vojsk vrátiti na své posice.

Protivník, naraziv v lese na houževnatý a aktivní odpor vojsk divise, neodvažoval se využití svého úspěchu a zůstal v lese, nevycházeje ani svými přesunutými oddíly na východní okraj lesa.

V té době došel tento rozkaz od velitele divise: 198. pluk obsadí svou dřívější posici od Pod Ljasem od Dube po výšinu 406 (mimo); 199. pluk obsadí rakouské zákopy s výšinou 406 a poněkud nalevo. 197. pluk obsadí rakouské zákopy do poloviční vzdálenosti mezi 406 a jižním opěrným bodem.

Části 200. pluku byly shromážděny jako divisní záloha.

Nalevo od 50. divise stály části 6. sibiřské divise.

Veškerá vojska ihned počala opevňovati posici, přizpůsoboval se opěrný bod 406 k obraně čelem na západ.

Operace praporů, obsadivších okraj Jasnuvského lesa, vyjasnily se z potomních hlášení velitelů praporů takto:

Ráno 1. října ještě před úplným rozeznáním a za husté mlhy zahájil nepřítel útok na levý úsek.

Naše vojska, vedena svými veliteli, nejednou přešla v protiútok, při čemž velitel 1. praporu byl nejprve raněn do ruky a potom do břicha.

Vojska levého úseku, obcházená z leva a potom i z prava mezerou, která se utvořila mezi levým a pravým úsekem, počala konečně ustupovati.

4., 1. a 2. prapor 199. pluku, na které útočila přesila Němců, rovněž provedly protiútok, k němuž se ihned připojily dvě roty úsekové zá-

lohy, vedené osobně velitelem úseku — velitelem 2. praporu, raněným při tom do nohy a upadnuvším do zajetí.

Protivník neustále obchvacoval křídla a využívaje roklin, snažil se zajít obráncům do zad, při čemž naše vojska podle hlášení velitele 1. praporu 199. pluku „bila se bez únavy, přecházejíce v protiútoky každou chvíli; na nepřítele pronikajícího roklinami házeli své plynové masky, kamení, pušky zabitých...“

Celá noc z 1. na 2. října uběhla klidně za neustálých opevňovacích prací, stavby drátěných překážek a rozsocháčů.

Vojsku byla dovezena teplá večere; nálada počala opět stoupati, vojáci se rozveselili...

Rozvědčíci poslaní do lesa hlásili, že přední části nepřítele jsou asi čtvrt versty od lesního okraje.

Po celý den 1. října střelil nepřítel do týlu posice střelami velké ráže. Palba byla prováděna v pravidelných intervalech a stále na tytéž plochy. Ztrát od této palby téměř nebylo, ježto každý se brzy přizpůsobil charakteru palby.

Před rozedněním 2. října došel rozkaz od divise, podle kterého se nařizovalo opustiti obsazené rakouské posice a obsaditi staré vlastní zákopy. Tento rozkaz byl zřejmě vyvolán tím, že jižní opěrný bod byl v rukou nepřátelských a ovládal z boku celou posici.

Podle tohoto rozkazu 199. pluk odešel ve 4 hod. z rána na svá stará místa, prořezav drátěné překážky před výšinou 406 a přetáhnuv na svou posici všechny rozsocháče.

Divisní ženijní rota provedla v opuštěných nepřátelských zákopech nutná ničení.

Ztráty 199. pluku při útoku 30. září: důstojníci: 1 zabítý, 6 raněných; vojáci: 50 zabitých, 369 raněných, 37 nezvěstných.

V boji 1. října byli: zabiti 3 důstojníci a 43 vojáci; raněni: 6 důstojníků a 2, kteří byli raněni a zůstali na bojišti; vojáků: 313, nezvěstných 419.

S ohledem na zvláštní podmínky rychle proběhnuvšího a krvavého lesního boje 1. října nebylo možno zjistiti, kdo ze 419 scházejících vojáků byl zabít nebo zajat... část lidí se ponenáhlu vrátila z lesa.

Kořistí pluku dne 30. září bylo více než 1000 zajatců, 2 minomety, 3 bombomety, 6 kulometů a několik telefonních stanic.

Velitel XI. armády, hláse do štábu vrchního velitele o průběhu bojů 30. září a 1. října, zakončil svoje hlášení takto:

„Byť byl konec podniků 30. září a 1. října smutný, považuji za svou povinnost hlásiti, že vojska 5. sibiřského sboru bila se přímo hrdinsky.“

*

2. října byl 199. pluk vyměněn jedním z finských pluků a odešel do zálohy v prostoru vesnice Perelisky.

Za několik dní vyšší velitelství, které zřejmě příkládalo Jasinnovskému lesu velký význam, opakovalo zteč na posici u výšiny 406 a dále ji provést v noci.

Nepřítel byl ale již „na stráži“ a zřejmě očekával opakování útoku, zesíliv se ovšem zálohami. Vojska čerstvě přivedená pro útok byla špatně seznámena s podmínkami terénními i nepřátelskou posicí a pod dojmem neúspěchu 1. října nemoha míti takového nadšení, jaké bylo v řadách 50. divise 30. září.

Útok, nehledíc na značné zálohy, se nezdařil...

Závěr.

1. Průlom 50. pěší divise 30. září 1916 měl ráz vedlejší akce, která měla odvrátit pozornost nepřítele od zamýšleného hlavního útoku XVII. sboru na jihovýchod od posice 5. sibiřského sboru.

2. Avšak útok 50. divise, provedený ve velmi důležitém směru Brody—Lvov, byl by mohl mít veliký význam, nejen „demonstrativní“, kdyby bylo bývalo postaráno o využití úspěchu čerstvými silami, poněvadž sama vesnice Jasnuv byla velmi důležitá.

Severní okraj Jasnuvského lesa a Jasnuvské výšiny značně ovládaly celou krajinu k severu, což mohlo donutit nepřítele, který držel posice na sever odtud, ustoupiti, poněvadž tyto posice i nejbližší týlové pásmo bylo z jasnuvských výšin úplně flankováno.

Několik baterií v prostoru severozápadního okraje Jasnuvského lesa bylo by mohlo sehráti veledůležitou roli.

3. Vyšší velitelství, pracující plán průlomu, neuvážilo náležitou měrou důležitosti jednotného velení nad všemi vojsky, operujícími v Jasnuvském lese, která měla nejdůležitější a jednotný úkol: vyčistiti od nepřítele celý les až po řeku Volyci na jihu.

4. Operace značně brzdilo i slabé spojení mezi veliteli 199. a 200. pluku, kteří řešili v podstatě tu též úlohu. O zajištění tohoto spojení měli se postarat sami velitelé pluku, ale i štáb divise. Vzájemná výměna styčných důstojníků s potřebným počtem spojek a organisace zvláštního spojovacího oddílu na hranici mezi pluky bylo by toto spojení značně usnadnilo.

5. Plán dělostřelecké přípravy průlomu byl výborně a všestranně vypracován a skvěle proveden. Ale plán dělostřelecké podpory po úspěchu a při využití úspěchu zřejmě nebyl vypracován dostatečně.

6. Nelze se nezmínovati i o nesprávném zesilování 199. pluku po získaném úspěchu jednotlivými prapory, místo, aby byl býval útok organisován hned od začátku v rámci brigády ze 199. a 197. pluku. Tak by byl i plán útoku i využití všech sil mělo plánovitější a pevnější ráz a lze se domnívati, že by to bylo lépe zabezpečilo levé křídlo, které po celou dobu operace viselo jaksi ve vzduchu...

7. Celá operace byla typickým lesním bojem ve velkém, hustém lese; tato operace ukázala:

a) obtíže vedení, orientace a spojení;

b) nutnost učiniti všechna opatření za účelem vyčistění celého lesa a dosažení jeho vnějšího okraje, aby les ihned po úspěchu poskytl výhody skrytého týlu a aby neodstraněná ohniska nepřátelského odporu v lese nebyla stálou hrozbou, zvláště na křídlech;

c) po úspěšném obsazení lesnatých ploch možno doporučiti silné opevnění vnějších okrajů, provésti ihned průzkum před sebe, sestaviti ihned náležitý palebný plán, učiniti opatření k odražení vřdvecky možných protiútoků a zvláště pečlivé zabezpečení a ochranu křidel.

Obsazený les musí býti ihned rekognoskován zvlášť určenými důstojníky (za účasti dělostřelců), abychom byli v lese „doma“, znajíce jeho cesty, průseky, mýtiny atd.

Taková rekognoskace ihned usnadní příchod a rozložení záloh, posun dělostřelectva kupředu, jakož i zásobování střelivem i potravinami.

Tato rekognoskace nemohla býti v uvedeném případě provedena v náležité míře, poněvadž vnějšího lesního okraje bylo dosaženo před soumrakem, kdy je již orientace v lese nesmírně obtížná.

Co se týče nepřítele, poznamenejme toto.

a) Nespornou chybou pro nepřítele bylo, že svůj hlavní odpor přenesl na přední posici, již byla posice s výšinou 406 před lesem.

Kdyby byl těžiště své obrany přenesl dovnitř lesa, byl by tím značně znesnadnil úlohu 50. pěší divise, poněvadž dělostřelecká příprava nebyla by pravděpodobně mohla dát takových výsledků, ježto přesná poloha nepřátelské posice nebyla by bývala známa.

b) Nepřítel pro protiútok čerstvými německými vojsky zvolil si velmi vhodný okamžik, kryje se hustou mlhou. Postupoval velmi energicky, s neustálou snahou obcházeti boky v utvořených mezerách fronty a obcházeti obránce zezadu.

Boj v lese rozpadl se v řadu ohnisek boje, v nichž docházelo k boji muže proti muži, při nichž obě strany projevily velikou statečnost.

c) Nepřítel neprovedl energického pronásledování, což přičítám jednak statečnosti ruských vojsk, která srážkami v lese zřejmě nepřítele silně oslabila, jednak tomu, že stav protivníka, který operoval rovněž jednotlivými skupinami, značně znesnadňoval vedení a provedení organisovaného útoku.

Poznáváme z toho, že všeobecnou vlastností lesního boje je nevyhnutelné roztržení a rozdrobení vojsk, takže iniciativa boje přechází na malé taktické jednotky, ba i více na jednotlivé skupiny bojovníků.

Kapitán intend. Josef VORLÍČEK:

Zajištění surovin pro výrobu oděvu a výstroje v míru, v mobilisaci a ve válce.

O b s a h:

Část první. Úvod.

- „ druhá. Přibližná roční spotřeba surovin ve válce.
- „ třetí. Přehled roční domácí produkce a dovozu surovin.
- „ čtvrtá. Zajištění surovin:
  - a) pro potřebu mírovou,
  - b) pro potřebu válečnou.
- „ pátá. Organizace zajištění surovin v mobilisaci a ve válce.
- „ šestá. Závěr.

Část první.

Úvod.

Zásobování armády oděvem a výstrojem, vyžadující značný díl nákladů, určených pro vojenskou správu, jest již v míru důležitým problémem. Ve válce pak, nehledě již k zvýšeným nákladům finančním, nabude jistě tím většího významu, čím delší budou válečné operace.

Důležitost bezvadného zásobování armády oděvem a výstrojem vystupuje ve válce do popředí, zejména při operacích v zimním období. Je to již stará zkušenost, které nabyli příslušní činitelé i ve válkách dřívějších.

Tak intendant francouzské armády G. Nony v své práci „L'intendance en Campagne“ uvádí:

„Napoleon, který neměl dostatečných prostředků, trpěl zvláště citelným nedostatkem obleků v tažení roku 1805—1807 a 1812. Rovněž vidíme, že se jak císař, tak i jeho maršálové zabývali velmi vážně otázkou obnovování oděvů. Vojáci sami neostýchali se rekvirovati vše, co je jen mohlo ochrániti před zimou.